

13. KOOPERACE, KOMPETICE, KONFLIKTY

KOOPERACE A KOMPETICE

Kooperace neboli **spolupráce** vzniká na základě **společných cílů**. Důležitá je vzájemná **podpora a důvěra**. Při spolupráci na společném díle není pro důvěru nutný hlubší citový závazek. Při **kooperativních činnostech** jde o tzv. **nenulovou činnost**, tedy že všichni zúčastnění něco získávají. Příkladem kooperativních vztahů jsou například **rodinné vztahy, pracovní týmy**.

Předpokladem kooperativního chování je **oboustranná důvěra, připravenost k oběti a rezignace na egoistický zisk**. Situace musí kooperaci umožňovat, obě strany spolu musí **kommunikovat**, je důležité **dobře vybrat partnera** a mít celkově **kooperativní postoj**.

Motivace kooperace tkví v jeho celoživotní **závislosti na lidském společenství**. Přináší **vyšší efektivitu, vylepšuje sociální vztahy**.

Ze základních **potřeb**, které se podílí na vzniku motivace kooperace lze jmenovat potřebu:

- a) **afiliace,**
- b) **participace,**
- c) **úspěchu,**
- d) **uznání,**
- e) **rovnosti,**
- f) **sounáležitosti.**

Kompetice neboli soupeření vzniká při **usilování o vlastní zisky**, v prostředí **konkurence, soutěživosti**. Povaha vztahu je **nulová**, tedy **někdo získá, co jiný ztratí**. **Kompetice** může **obsahovat agresi** – snaha o něčí porážku, pokoření, nebo může být **neagresivní** – sportovní zápolení.

V kompetitivních vztazích se uplatňují **různé strategie**:

- a) **přelstění,**
- b) **podvádění,**
- c) **poranění,**
- d) **čekání na chybu druhého,**
- e) **odvedení soupeřovy pozornosti,**
- f) **vyprovokování soupeře,**
- g) **vnucování vlastního pojetí,**
- h) **moment překvapení,**
- i) **neustálé ohrožování soupeře,**
- j) **tlak** na fyzickou, sociální, psychologickou a morální stránku soupeře.

Vězňovo dilema označuje v teorii her typ **hry s nenulovým součtem**, ve které mají dva hráči („vězňi“) možnost **spolupracovat nebo nespolupracovat** a výsledný stav výplaty („doba, ke které budou odsouzeni“) závisí na jejich rozhodnutí. Dominantní strategií je zde nespolupráce, tj. bez ohledu na to, jakou strategii si vybere spoluhráč, vykazuje **nespolupráce pro hráče vždy lepší výsledek než spolupráce**.

Jiná situace nastane, pokud jde o **opakované vězňovo dilema**, hra se hraje opakovaně. Hráč tu má možnost „**potrestat**“ **druhého** za předchozí **nekooperativní hru**. Zde se **racionální strategií** může stát **spolupráce**.

TFT (*Tit for Tat*) – půjčka za oplátku:

Člověk v prvním kroku s druhým spolupracuje, při opakování opakuje čin druhého člověka – pokud druhý člověk byl spolupracující, je také spolupracující, pokud byl soupeřivý, je také soupeřivý.

SOCIÁLNÍ KONFLIKTY

Řízený konflikt pomáhá vyjasnit sporné otázky a sehrává důležitou úlohu v rozvoji interpersonálních vztahů, sociálních skupin, organizací a společností, která pravděpodobně stagnují, když se vytrvale snaží konfliktům předcházet. Proto je důležitější věnovat pozornost tomu, jak má být konflikt řízený, než tomu, jak mu zamezit

Předpoklady, které potenciálně způsobují konflikty:

- **Nekompatibilní osobnostní** charakteristiky, zájmy, potřeby a hodnotové systémy.
- Soutěžení o **omezené zdroje** (materiálu, financí apod.).
- **Dysfunkční komunikace**.
- **Nejasná pravidla**, standardy, politiky.
- **Extrémní časový tlak**.
- **Nesplněná očekávání**.
- **Neřešené a potlačené konflikty**.

DRUHY SOCIÁLNÍCH KONFLIKTŮ.

1. Subjektem **intrapersonálních konfliktů** je **jedna osoba** a obsahem konfliktu je střet **protichůdných sil** reprezentujících různé objekty, například **dosažení cílů, naplnění potřeb**, realizace zájmů.

2. Subjektem **interpersonálních konfliktů** jsou **dvě nebo více osob**, že **někdo brání člověku v dosažení jeho cílů**.

3. **Meziskupinové konflikty** mají významný **dopad na interní strukturu skupin**, které se účastní v konfliktu, a to především v těchto oblastech:

- **Nárůst skupinové koheze**.
- **Změny v chování vůdců** skupin, prosazují se **militantnější** vůdcové.
- **Změny skupinových norem a konformity** (zvyšuje se míra požadavků na **dodržování** norem a konformity).
- **Změny priorit skupiny** a statutu jejích členů (zvyšuje se tlak na přijímání negativních postojů a **stereotypů o protivníkovi**).

METODY ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ:

- **Integrace**. Zainteresované strany **konfrontují svá stanoviska**, kooperativně identifikují vzniklý problém, generují a **zvažují alternativní řešení problému** a **přijímají rozhodnutí**. Jejím výhodou je poměrně **dlouhodobá účinnost**, protože **řeší jádro konfliktu**, nikoli jeho symptomy
- **Akomodace**. Jejím základem je **překonávání rozdílů zdůrazňováním společných prvků**. Předností akomodace je **podpora kooperace** mezi konfliktními stranami. Hlavním **nedostatkem** je **dočasné přerušování konfliktu**, nikoli jeho trvalé řešení.

- **Dominance.** Vysoká **koncentrace na své potřeby**, a naopak nízká na potřeby jiných. Dominance („já vyhraji, ty prohraješ“) **ignoruje potřeby a zájmy druhé strany**. **Souhlas** druhé strany je zpravidla **vynucený**. Dominance má své uplatnění při **implementaci nepopulárních opatření** a při rozhodování v **časové tísni**.
- **Vyhýbání.** Strategie vyhýbání zahrnuje buď **pasivní ignorování problému**, nebo jeho **aktivní potlačení**. Vyhýbání **šetří čas a prostředky** při rozvíjejících se a **nepřehledných konfliktech**. Podobně jako akomodace i vyhýbání je jen **dočasným řešením** konfliktní situace.
- **Kompromis.** Představuje **moderovanou koncentraci na své potřeby**, jakož i na **potřeby jiných**. Větší **důraz** se klade na nalezení a akceptaci **vhodného řešení než na spokojenost** zainteresovaných stran konfliktu. Otázkou v tomto kontextu zůstává realizovatelnost kompromisních řešení, respektive jejich **efektivita – ani jedna ze stran není spokojena, že musela ustoupit**.
- **Mediace.** Základním mechanismem mediace je **zprostředkování dohody** za asistence **třetí strany**. Konfliktní strany s pomocí trénované osoby – **mediátora** – směřují k aktivnímu **hledání inovativních řešení** konfliktní situace – **ne kompromis**, kdy obě strany musí částečně slevit ze svých představ, ale **nové řešení**, s nímž by byly **spokojeny obě strany**.